

Laodikiya — Dördüncü Sayı

Üst-üstə düşən tarixlər

Jeff Pippenger

2023-09-01

Mənim işarə etdiyim və Stephen Haskell-in, ehtimal ki, görmədiyi cəhət — baxmayaraq ki, bu həqiqəti aşkara çıxaran həqiqətləri qəbul etməsi ilə onu dəstəkləmişdi — bundan ibarətdir ki, qədim İsrailin sonundakı tarixdə siz eyni zamanda, həmin tarixi dövrlə üst-üstə düşən şəkildə, müasir İsrailin başlanğıcını da tapırsınız. Məsih bir həftə ərzində (iki min beş yüz iyirmi gün) çoxları ilə əhdi təsdiq edərkən, qədim İsrail Laodikeya təcrübəsini yaşayırdı və Rəbbin ağzından çıxarılaq həddində idi. Eyni zamanda müasir İsrail Efes təcrübəsini yaşayırdı. Qədim İsrailin Laodikeyası səpələnirdi, müasir İsrailin Efesi isə məhz eyni tarix daxilində toplanırdı.

Və əgər bunu düşünürsünüzsə, “bəli”, mən bilirəm ki, Məsihin Danielin doqquzuncu fəslinin yerinə yetməsi olaraq əhdi təsdiq etdiyi, Onun vəftizi ilə başlayıb Stefanın daşqalaq edilməsi ilə başa çatan həftə, sözün həqiqi mənasında iki min beş yüz iyirmi gün deyildi; lakin peyğəmbərlik baxımından, şübhəsiz ki, belə idi, çünki peyğəmbərlikdə bir il üç yüz altmış günə bərabərdir. Üç yüz altmış gün yeddiyə vurulduqda iki min beş yüz iyirmi gün edir və həmin peyğəmbərlik həftəsinin “tam mərkəzi” çarmıxdır. Peyğəmbərlik baxımından Məsih çarmıxı iki min beş yüz iyirmi günlük peyğəmbərlik dövrünün düz mərkəzinə yerləşdirdi və bununla göstərdi ki, Levililər iyirmi altıdakı “yeddi dəfə” Məsihin çarmıxı ilə təsis edilmiş və təsdiqlənmişdir. Təsədüfi deyildir ki, Bacı Uayt, etdiyi kimi, Habaquququn hər iki müqəddəs cədvəli; 1843 və 1850 cədvəlinin üzərində iki min beş yüz iyirmi illik peyğəmbərliyi cədvəlin lap mərkəzində öyrədərkən, hər iki cədvəl həmin təsvirin düz mərkəzində çarmıxı göstərir.

“Müqəddəs Kitabda insanların istər bu həyat, istərsə də gələcək həyat üçün yararlı olmaları naminə anlamalı olduqları bütün prinsiplər vardır. Və bu prinsiplər hamı tərəfindən dərk edilə bilər. Onun təlimini qiymətləndirmə ruhuna malik olan heç kəs Müqəddəs Kitabdan bircə parçanı belə oxuyub ondan özünə faydalı bir fikir qazanmamış qalmaz. Lakin Müqəddəs Kitabın ən dəyərli təlimi ara-sıra və ya əlaqəsiz şəkildə aparılan tədqiqatla əldə edilmir. Onun böyük həqiqət sistemi tələsik və ya diqqətsiz oxucu tərəfindən sezilə biləcək şəkildə təqdim edilməmişdir. Onun xəzinələrinin çoxu səthin xeyli dərinliyindədir və yalnız səylə aparılan araşdırma və davamlı səy nəticəsində əldə oluna bilər. Bu böyük bütövü təşkil edən həqiqətlər axtarılıb tapılmalı və bir yerə toplanmalıdır, “buradan bir az, oradan bir az.” Yeşaya 28:10.

“Beləliklə araşdırılıb bir araya gətirildikdə, onların bir-birinə kamil surətdə uyğunlaşdırılmış olduğu görünəcək. Hər bir İncil digərlərinin tamamlayıcısıdır, hər bir peyğəmbərlik digərinin izahıdır, hər bir həqiqət başqa bir həqiqətin inkişafıdır. Yəhudi nizamının timsalları İncil vasitəsilə aydınlaşdırılır. Allahın Kəlamındakı hər bir prinsipin öz yeri, hər bir faktın öz aidiyyəti vardır. Və bu quruluşun tamlığı, həm niyyətdə, həm də icrada, onun Müəllifinə şəhadət edir. Belə bir quruluşu Sonsuz Olandan başqa heç bir ağıl nə təsəvvür edə, nə də yarada bilərdi.” Education, 123.

Yeddi kilsənin hər birinin Millerçi tarixdə və həmçinin bizim tariximizdə təkrarlandığı prinsipi ilə yanaşı, ilkin Adventizmin qəbul etdiyi başqa bir mühüm prinsip də vardır. Həmin prinsip göstərir ki, eyni tarixin “daxili və xarici” peyğəmbərlik xətləri həqiqəti çatdırmaq üçün Müqəddəs Ruh tərəfindən işlədilir. Miller bunu dərk etmiş və birbaşa bu cür öyrətmişdir. O, düzgün olaraq öyrədirdi ki, Vəhy kitabının yeddi möhürü kilsələrə paralel bir tarixi təmsil edir, lakin bu paralel təsvir daxilində möhürlər eyni tarixin xarici, kilsələr isə daxili həqiqətini təmsil edir. Uriah Smith də bu prinsipə toxunur və “daxili” və “xarici” sözlərini işlədir; mənə elə gəlir ki, bu, iki paralel xətti ifadə etməyin ən yaxşı yoludur.

“Möhürlər Vəhy kitabının 4-cü, 5-ci və 6-cı fəsillərində diqqətimizə təqdim olunur. Bu möhürlər altında təqdim edilən səhnələr Vəhy 6-da və Vəhy 8-in birinci ayəsində göz önünə gətirilir. Aydın ki, bunlar bu dövrün başlanğıcından Məsihin gəlişinədək kilsənin əlaqəli olduğu hadisələri əhatə edir.

“Yeddi kilsə kilsənin daxili tarixini təqdim etdiyi halda, yeddi möhür onun xarici tarixinin böyük hadisələrini göz önünə gətirir.” Uriah Smith, The Biblical Institute, 253.

İndi yeddi kilsə barədə araşdırmamıza başlayacağıq. İlk iki kilsənin, daha sonra isə üçüncü və dördüncü kilsənin birlikdə nəzərdən keçirilməsini zəruri edən “səbəb və nəticə” münasibətinə malik olduğunu dərk etmək vacibdir. Smirna Rom tərəfindən təqib olunanları təmsil edən kilsədir, Efes isə Müjdəni bütün dünyaya çatdıran kilsə idi.

“Məhz Antakyada şagirdlərə ilk dəfə məsihilər adı verildi. Bu ad onlara ona görə verilmişdi ki, onların təbliğinin, təliminin və söhbətlərinin başlıca mövzusu Məsih idi. Onlar fasiləsiz olaraq Onun yer üzündəki xidmət günlərində baş vermiş hadisələri nəql edirdilər; həmin günlərdə şagirdləri Onun şəxsən iştirakı ilə xeyir-dua almışdılar. Yorulmaq bilmədən Onun təlimləri və şəfa möcüzələri üzərində dayanırdılar. Titrək dodaqlar və yaşlı gözlərlə Onun bağdakı iztirabından, xəyanətə uğramasından, mühakimə olunmasından və edam edilməsindən, düşmənlərinin Ona yönəltdiyi təhqir və işgəncələrə necə səbir və təvazökarlıqla qatlaşmasından, həmçinin Onu təqib edənlər üçün necə ilahi mərhəmətlə dua etməsindən danışdılar. Onun dirilməsi və göyə yüksəlməsi, eləcə də süqut etmiş insan üçün Vasitəçi kimi göydə gördüyü iş, onların sevincə üzərində dayandıqları mövzular idi. Bütpərəstlər onlara məsihilər deməkdə haqlı idilər, çünki onlar Məsihi təbliğ edir və dualarını Onun vasitəsilə Allaha ünvanlayırdılar.

“Onlara Məsihi adını verən Allah idi. Bu, Məsihə qoşulanların hamısına verilən padşahlıq adıdır. Yaqubun sonralar haqqında yazdığı ad məhz bu idi: ‘Məgər varlı adamlar sizə zülm etmir və sizi məhkəmə kürsüləri önünə çəkmirlərmi? Məgər sizin çağırıldığınız o əziz ada küfr etmirlərmi?’ Yaqub 2:6, 7. Peter isə bəyan etdi: ‘Əgər kimsə Məsihi olaraq əzab çəkirsə, qoy utanmasın; əksinə, bu xüsusda Allahı izzətləndirsin.’ ‘Əgər Məsihin adına görə təhqir olunursunuzsa, nə bəxtiyarsınız! Çünki izzət və Allahın Ruhu sizin üzərinizdə qərar tutur.’ 1 Peter 4:16, 14.” Həvarilərin İşləri, 157.

Efes kilsəsi Məsih İsada “möminliklə” yaşayan ilkin kilsəni təmsil edirdi; bu isə həmişə bir “nəticə” doğuran bir “səbəb”dir.

Bəli, Məsih İsada möminliklə yaşamaq istəyənlərin hamısı təqib olunacaqdır. 2 Timoteyə 3:12.

Efes kilsəsinin möminliyi Smirna kilsəsi ilə təmsil olunan təqibə səbəb oldu. Bu iki kilsə səbəb-nəticə əlaqəsini təmsil edir və nəticə hökmən səbəbdən əvvəl gəlməlidir. Bazar günü qanunu böhranının təqibi Bacı Uaytn "ibtidai möminlik" adlandırdığı şeyin təzahürü ilə təhrik olunur. Bu, keçmiş və ya ibtidai tarixlərdə təsvir olunmuş bir möminlikdir.

"İman və təqvanın geniş yayılmış tənəzzülünə baxmayaraq, bu kilsələrdə Məsihin həqiqi davamçıları vardır. Allahın hökmlərinin yer üzünə gələcək son ziyarətindən əvvəl, Rəbbin xalqı arasında elə bir ilkin möminliyin dirçəlişi olacaq ki, buna həvarilər dövründən bəri şahid olunmamışdır. Allahın Ruhu və qüdrəti Onun övladlarının üzünə töküləcəkdir. O vaxt çoxları özlərini bu dünyanın sevgisinin Allaha və Onun Kəlamına olan məhəbbəti əvəz etdiyi kilsələrdən ayıracaqlar. İstər xidmətçilərdən, istərsə də xalqdan olan bir çoxları, Rəbbin ikinci gəlişinə bir xalq hazırlamaq üçün Allahın bu zamanda bəyan etdirdiyi o böyük həqiqətləri məmnuniyyətlə qəbul edəcəklər. Canların düşməni bu işə mane olmaq istəyir; və belə bir hərəkət üçün vaxt gəlməzdən əvvəl, saxtanı meydana gətirməklə onun qarşısını almağa çalışacaqdır. Aldadıcı gücü altına sala bildiyi kilsələrdə o, Allahın xüsusi bərəkətinin töküldüyü təəssüratını yaradacaq; böyük dini maraq hesab edilən şey aşkar olacaqdır. Kütlələr Allahın onlar üçün ecəzkar şəkildə işlədiyinə sevinəcəklər, halbuki bu iş başqa bir ruhun işidir. Dini bir örtük altında Şeytan öz təsirini xristian aləminin üzünə yaymağa çalışacaqdır." The Great Controversy, 464.

"Axır günlər"in Gecəyarısı Nidası həmin parçadakı "ibtidai təqvalılığın" dirçəlişidir. Bu, bir kilsədə deyil, bir hərəkət daxilində baş verən dirçəlişdir. Sister White-ın bu dirçəlişi təsvir etmək üçün istifadə etdiyi tarix "həvarilər dövrü"nün tarixidir və bu, Efes kilsəsi ilə təmsil olunur. Həmin dirçəliş "təqib" doğuracaqdır.

"Həqiqəti müdafiə etməkdə möhkəm dayanaraq, bir çoxları həbs olunacaq, bir çoxları canlarını qurtarmaq üçün şəhərlərdən və qəsəbələrdən qaçacaq, və bir çoxları Məsihin naminə şəhid olacaqlar." Selected Messages, book 3, 397.

Növbəti parçada "Məsihin yer üzündəki həyatı" Efes kilsəsinin başlanğıcını təmsil edir, lakin o, eyni zamanda dünyanın sonunda Laodikeya Adventizminin tarixini də tipoloji olaraq göstərir.

"Məhkəmə geriye çevrilmiş, ədalət isə uzaqda dayanmışdır; çünki həqiqət küçədə yıxılmışdır və insaf içəri girə bilmir. Bəli, həqiqət yox olmuşdur; və şərdən uzaqlaşan özünü qənimət edir." Yeşaya 59:14, 15. Bu, Məsihin yer üzündəki həyatında yerinə yetdi. O, Allahın əmrlərinə sadıq idi, onların yerinə ucaldılmış bəşəri ənənələri və tələbləri bir kənara qoyurdu. Buna görə Ona nifrət edildi və O təqib olundu. Bu tarix təkrarlanır." Christ's Object Lessons, 170.

Efesi ilə təmsil olunan təcrübə Laodikeyanın təcrübəsi ilə eyni vaxtda baş verir. Əhəmiyyətsiz mübahisələrə girişən yəhudilər qədim İsrailin Laodikeyalıları idilər, Məsih və Onun şagirdləri isə müasir İsrailin Efesliləri idilər. Yəhya Vəftizçi Efes kilsəsini təqdim etdi və o, "axır günlər"dəki kilsəni təmsil edir; bu kilsəyə özlərini yəhudi adlandıran, lakin belə olmayan Laodikeyalılar qarşı çıxırlar.

“Vəftizçi Yəhyanın işi ilə son günlərdə xalqı öz laqeydliyindən oyatmaq üçün İlyasın ruhu və qüdrəti ilə irəli çıxanların işi bir çox cəhətdən eynidir. Onun işi bu dövrdə görülməli olan işin bir timsalıdır. Məsih dünyanı salehliklə mühakimə etmək üçün ikinci dəfə gəlməlidir. Dünyaya verilməli olan son xəbərdarlıq ismarıcını daşıyan Allahın elçiləri, Yəhyanın Onun birinci gəlişi üçün yolu hazırladığı kimi, Məsihin ikinci gəlişi üçün yolu hazırlamalıdır. Bu hazırlıq işində “hər dəre ucaldılacaq, hər dağ və təpə alçaldılacaq; əyri yerlər düzəldiləcək, nahamar yerlər hamar ediləcək”, çünki tarix təkrarlanmalıdır və yenidən “Rəbbin izzəti aşkar olacaq və bütün bəşər bunu birlikdə görəcək; çünki Rəbbin ağzı bunu söyləmişdir.” Southern Watchman, 21 mart 1905.

Efes “səbəb”, Smirna isə “nəticə”dir. Perqamos və Tiatira da həmçinin səbəb-nəticə münasibətini təmsil edir. Perqamos, Xristianlığı bütperəstliklə birləşdirərək onu pozan güzəşt kilsəsidir. Xristian kilsəsi, bütperəstliyin bütə ibadətinin öz hüdudları daxilində yanaşı mövcud ola bilməsi fərziyyəsini qəbul etdikdə süquta uğradı. İmperator Konstantin həmin güzəştkar tarixin simvoludur və onun peyğəmbərlikdəki rolu, papalığın aşkar edilməsindən əvvəl həqiqi Xristianlığın dönüklüyünü meydana gətirmək idi.

Qoy heç kəs sizi heç bir yolla aldatmasın; çünki əvvəlcə imandan dönmə baş verməyincə və günah adamı, həlak oğlu zühur etməyincə o gün gəlməyəcəkdir; o, Allah adlanan və ya ibadət olunan hər şeyə qarşı durur və özünü onların hamısından uca tutur; belə ki, Allah kimi Allahın məbədinə oturub özünü Allah kimi göstərir. Məgər xatırlamırsınız ki, mən hələ sizinlə olarkən bunları sizə deyirdim? İndi də bilərsiniz ki, onun öz vaxtında zühur etməsi üçün ona mane olan nədir. Çünki qanunsuzluğun sirri artıq fəaliyyətdədir; ancaq indi mane olan, aradan götürülənədək mane olacaq. Və onda o Şərir zühur edəcəkdir; Rəbb onu Öz ağzının ruhu ilə məhv edəcək və zühurunun parıltısı ilə yox edəcəkdir. 2 Salonikilərə 2:3–8.

Perqam kilsəsi “səbəb”, Tiatira isə “nəticə” idi. Daniel peyğəmbər tez-tez bütperəstliyin papalığa yol verməsinin tarixini təqdim edir və Pavelin qeyd etdiyi papalığın qurulmasından əvvəl baş verən imandan dönmə Danielin on birinci fəslində nəzərdən keçirilir.

Çünki Kittim gəmiləri ona qarşı gələcək; buna görə də o, məyus olacaq, geri dönəcək və müqəddəs əhdi qarşı qəzəblənəcək; belə də edəcək; hətta geri dönəcək və müqəddəs əhdi tərk edənlərlə anlaşıacaq. Qoşunlar onun tərəfində duracaq, qüvvət məbədgahını murdarlayacaq, gündəlik qurbanı aradan qaldıracaq və viranə qoyan iyrəncliyi quracaqlar. Daniel 11:30–31.

Papalıq hakimiyyəti tarix səhnəsinə çıxarılmadan əvvəl imandan dönmə güzəştçi kilsə, Daniel tərəfindən “müqəddəs əhdi” tərk edənlər kimi təsvir olunur. Onlar əhdi tərk etdikdən sonra isə, Danielin “viran qoyan iyrənclik” kimi təqdim etdiyi papalıq yer üzünün taxtına oturduldu. Bacı Vayt, “Danielin on birinci fəslindəki peyğəmbərlik demək olar ki, tam yerinə yetməsinə çatmışdır” dedikdə, Daniel 11-in son altı ayəsini müəyyənləşdirir. Son altı ayə Daniel 11-in yekun yerinə yetməsidir və o öyrədir ki, həmin son ayələrdə təsvir olunan tarix, Daniel 11:30–36 ilə əvvəlcədən tipoloji şəkildə göstərilmişdir; bu isə Perqam və Tiatira ilə təmsil olunan tarixi “səbəb və nəticə”ni müəyyənləşdirir.

“İtirməyə vaxtımız yoxdur. Qarşımızda çətin zamanlar vardır. Dünya müharibə ruhu ilə çalxalanır. Tezliklə peyğəmbərliklərdə haqqında danışılan sıxıntı səhnələri baş verəcək. Daniel

kitabının on birinci fəslindəki peyğəmbərlik demək olar ki, tam yerinə yetməsinə çatmışdır. Bu peyğəmbərliyin yerinə yetməsi olaraq baş vermiş tarixin böyük bir hissəsi yenidən təkrar olunacaq.”

“Otuzuncu ayədə ‘30-dan 36-cı ayəyə qədər sitat gətirilir’ deyilən bir qüvvədən bəhs olunur.”

“Bu sözlərdə təsvir olunanlara bənzər səhnələr baş verəcəkdir.” Manuscript Releases, 13-cü nömrə, 394.

Perqamos və Tiyatiranın səbəb-nəticə əlaqəsi, eləcə də Efes və Smirnanın səbəb-nəticə əlaqəsi “axır günlərdə” təkrar olunur. Birləşmiş Ştatların protestantları, Perqamosun təmsil etdiyi kimi, büt-pərəstliklə uzlaşacaqlar (büt-pərəstliyin başlıca əlaməti günəşə ibadətdir) və onlar imandan dönəndə günah adamının bir daha peyğəmbərcəsinə aşkar olunması üçün yol hazırlanmış olacaq. İmandan dönmə və papalığın taxta çıxarılması təkrar olunduğu halda, Allah eyni zamanda dünyaya Daniel və Vəhy kitablarının xəbərini çatdırmaq üçün Efes ilə təmsil olunan bir kilsəni ucaldacaq və Smirnanın təmsil etdiyi təqib də təkrar olunacaq.

Vəhy kitabının ilk dörd möhürünün, ilk dörd kilsə tərəfindən təmsil olunan daxili həqiqət xəttinə paralel gedən xarici bir həqiqət xətti olması həqiqətini nəzərdən keçirdikdən sonra son üç kilsəyə toxunacağam. Artıq qeyd edildiyi kimi, Uriah Smith bunu belə ifadə edir:

“Yeddi kilsə kilsənin daxili tarixini təqdim etdiyi halda, yeddi möhür onun xarici tarixinin böyük hadisələrini nəzər önünə gətirir.” Uriah Smith, The Biblical Institute, 253.

Göstərdik ki, ilk dörd kilsə “axır günlər”də təkrarlanan iki “səbəb və nəticə” münasibətini təmsil edir. Adventizmin öncüllərinə, lakin daha da mühümü Allahın Kəlamının səlahiyyətinə əsasən, kilsənin həmin dörd daxili tarixinin ilk dörd möhürlə təmsil olunan ona paralel xarici bir tarixi olmalıdır. Birinci və ikinci möhür Efes və Smirnanın eyni xüsusiyyətlərini əks etdirir, lakin xristianlığı dünyaya daşımaq işini təmsil etmək üçün ağ atdan istifadə edir. Bu, kilsənin xarici işini təmsil edir, ikinci möhür isə qırmızı atla Smirnanın qanlı qırğını təmsil edir.

Və Quzunun möhürlərdən birini açdığını gördüm; və göy gurultusunun səsi kimi bir səs eşitdim; dörd məxluqdan biri deyirdi: Gəl və gör. Və baxdım, budur, ağ bir at; onun üstündə oturanın əlində bir yay var idi; və ona bir tac verildi; o, qalib gələrək və qalib gəlmək üçün irəli çıxdı. Və O, ikinci möhürü açanda, ikinci məxluqun belə dediyini eşitdim: Gəl və gör. Və başqa bir at, qırmızı rəngli bir at çıxdı; və onun üstündə oturana yer üzündən sülhü götürmək, insanların bir-birini öldürməsinə səbəb olmaq səlahiyyəti verildi; və ona böyük bir qılınc verildi. Vəhy 6:1–4.

Zəkəriyyə Vəhy kitabının ilk dörd möhüründə təmsil olunan dörd atı birbaşa müəyyən edən bir neçə parçanı özündə ehtiva edir. Onlardan birində, onuncu fəsildə, Zəkəriyyə göstərir ki, axır yağış töküldükdə Allahın “evi” olan “Yəhuda sürüsü” “döyüşdə Onun gözəl atına” çevriləcəkdir.

Rəbdən son yağış vaxtında yağış diləyin; onda Rəbb parlaq buludlar yaradacaq və hər kəsə tarlada ot bitsin deyər leysan yağış verəcək. Çünki büt-lər puç şeylər söylədi, falçılar yalan gördü və yalançı yuxular danışdı; onlar əbəs yerə təsəlli verirlər; buna görə də sürü kimi öz yollarına getdilər, çoban olmadığından əziyyət çəkdilər. Mənim qəzəbim çobanlara qarşı

alovlandı, və mən təkələri cəzalandırdım; çünki Ordular Rəbbi Öz sürüsü olan Yəhuda evini ziyarət etdi və onları döyüşdə Öz görkəmli atı kimi etdi. Zəkəriyyə 10:1–3.

Ellen White dəfələrlə bildirir ki, Pentikost günündə Müqəddəs Ruhun tökülməsi indi yağmaqda olan son yağışın timsalıdır. Pentikostda dünya üçün görülən iş Efes kilsəsi ilə təmsil olunur və Efes, Yəhyanın ikinci möhürün “qırmızı atı” kimi təqdim etdiyi Smirnanın təmsil etdiyi təqibə səbəb olur. İlk iki möhür ilk iki kilsə ilə paralel gedir və onlar son yağışın töküldüyü “axır günləri” təsvir edir.

Peyğəmbərlik Ruhu həm üçüncü möhürün sonunu, həm də dördüncü möhürün başlanğıcını seçərək onları bir-birinə bağlayır (səbəb və nəticə); bunu etməklə o, həmin tarixçəni öz günündə və “axır günlərdə” mövcud olan kimi təqdim edir.

“Bu gün də Vəhy 6:6–8-də təsvir olunan eyni ruh görünür. Tarix təkrarlanmalıdır. Keçmişdə olan yenə olacaq.” Manuscript Releases, cild 9, 7.

Bacı Uaytın şəxsi tarixçəsində (1898-ci ildə qələmə alınmış) papalığın bir daha taxta çıxarılmasına yol hazırlayan güzəşt ruhu artıq canlı və qüvvətli idi; çünki 1844-cü ilin yazında birinci mələyin xəbərinin rədd edilməsi ilə başlamış Protestantlığın dönüklüyü artıq (1863-cü ildə) Protestant Adventizmi buynuzuna nüfuz etməyə başlamışdı.

Perqamın güzəşti üçüncü möhürdə “bir cüt” tərəzi ilə təmsil olunur. Ölçü götürmək üçün iki tərəzi vicdansız ölçünü təmsil edir. Üçüncü möhür “ölüm” adlı “solğun at”la təmsil olunan dördüncü möhürə aparır; beləliklə, bu, Qaranlıq Əsrlər zamanı papalığın milyonlarla insanı qətlə yetirməsini təmsil edir. “Cəhənnəm” papalığın solğun atının ardınca gələn şeydir. Üçüncü və dördüncü möhürlərin tarixi Perqam və Tiatira kilsələrinin tarixi ilə paralellik təşkil edir. Konstantinin güzəşti tədrici bir iş idi; buna görə də güzəşt ruhu artıq Bacı Uaytın şəxsi tarixində fəal idi, necə ki, Paulun dövründə də o, “qanunsuzluğun sirri artıq fəaliyyətdədir” dediyi zaman fəal idi. Papalığın taxta çıxmasından əvvəl baş verən imandan dönmə həmişə tədrici bir tarixdir və bu “tarix təkrarlanmalıdır. Olmuş olan yenə olacaq.”

Və dörd məxluqun ortasında bir səsin belə dediyini eşitdim: Bir dinara bir ölçü buğda və bir dinara üç ölçü arpa; və bax, yağa da, şəraba da zərər vurma. Və O, dördüncü möhürü açanda, dördüncü məxluqun səsinə eşitdim: Gəl və bax. Və baxdım, və budur, solğun bir at; onun üstündə oturanın adı Ölüm idi və Cəhənnəm onun ardınca gəlirdi. Və onlara yer üzünün dördü biri üzərində qılıncla, aclıqla, ölümlə və yer üzünün vəhşi heyvanları ilə öldürmək üçün hakimiyyət verildi. Vəhy 6:6–8.

Ceyms Uayt yeddi kilsə və yeddi möhürdə başqa bir peyğəmbərlik anomaliyasını müəyyən etmişdir. O, ilk dörd kilsə ilə son üç kilsə arasında məqsədli bir fərqi müəyyən edir və sonra yenə eyni hadisəni ilk dörd möhürlə son üç möhürdə göstərir.

“Biz indi kilsələri, möhürləri və heyvanları, yaxud canlı varlıqları, eyni zaman dövrlərini əhatə etmələri baxımından bir-biri ilə uyğun gəldikləri həddə qədər izlədik. Möhürlərin sayı yeddidir, heyvanların isə cəmi dördüdür. Və burada bunu qeyd etmək münasib olar ki, birinci, ikinci, üçüncü və dördüncü möhürlərin açılması zamanı birinci, ikinci, üçüncü və dördüncü

heyvanların ‘Gəl və gör’ dediyi eşidilir; lakin beşinci, altıncı və yeddinci möhürlər açıldıqda belə bir səs eşidilmir. Son üç kilsə ilə son üç möhür də, ilk dörd kilsə ilə ilk dörd möhürün etdiyi kimi, eyni zaman dövrlərini əhatə etmələri baxımından bir-biri ilə uyğun gəlmir. Lakin göstərdiyimiz kimi, kilsələr, möhürlər və heyvanlar təxminən 1800 il müddətində, indiki zamandan yarım əsrdən bir qədər artıq əvvəl qədər, eyni zaman dövrlərini əhatə etmələri baxımından bir-biri ilə uyğunluq təşkil edir.” James White, Review and Herald, 12 fevral 1857.

Ceyms Uayt eyni nümunənin şeypurlarda da mövcud olduğunu qeyd etmədi, lakin bu, həqiqətən də belədir. İlk dörd şeypur şeypurlardır, amma son üç şeypur üç vaydır. İlk dörd şeypur 321-ci ildə Konstantinin bazar günü qanununa görə bütperəst Roma üzərinə Allahın hökmünü təmsil edir, üç şeypur vayları isə İslamı təmsil edir. İlk iki şeypur vayları 538-ci ildə qəbul etdiyi bazar günü qanununa görə papalıq Romanın üzərinə gələn hökmlər idi, üçüncü şeypur vayısı isə çox yaxın gələcəkdə baş verəcək bazar günü qanunu böhranı üçündür.

Cozef Beyts son üç kilsə barədə pioner anlayışından vahid bir rəmz kimi istifadə edərək, Millerçi dövründə mövcud olan üç müasir kilsəni təsvir edir. Mətnəki bütün vurğular Beyts tərəfindən verilmişdir.

“Bütün ölkədə, Rəbb belə deyir: onun içindəki İKİ HİSSƏ kəsilib atılacaq və öləcək; lakin ÜÇÜNCÜ HİSSƏ onun içində saxlanılacaq. Allah deyir ki, O, ÜÇÜNCÜ HİSSƏNİ oddan keçirəcək və onları saflaşdıracaq. Onlar Ona yalvaracaqlar, O da onları eşidəcək. O deyəcək: “BUNLAR MƏNİM XALQIMDIR”; onlar da deyəcəklər: “RƏBB MƏNİM ALLAHIMDIR.” Birinci hissə, SARDİS, zahiri kilsə və ya Babil. İkinci hissə, Laodikiya, zahiri Adventist. Üçüncü hissə, Filadelfiya, yer üzündə Allahın yeganə həqiqi kilsəsi, çünki onlar Allahın şəhərinə köçürülmək üçündür. Vəhy 3:12; İbraniyə 12:22–24. İsanın adı ilə sizi yenidən Laodikiyalılardan, Sodom və Homorradan qaçdığınız kimi, qaçmağa çağırıram. Onların təlimləri yalan və aldadıcıdır; və tam məhvə aparır. Ölüm! ÖLÜM!!* əbədi ÖLÜM!!! onların izindədir. Lutun arvadını xatırlayın.” Joseph Bates, Review and Herald, cild 1, noyabr 1850.

Millerçi tarixində Sardis elə bir kilsə idi ki, yaşadığını iddia edən bir adı vardı, amma ölü idi.

Sardisdəki kilsənin mələyinə yaz: Allahın yeddi Ruhuna və yeddi ulduza malik Olan belə deyir: Əməllərini bilirəm; sənə dirisən deyər bir adın var, amma ölüsən. Vəhy 3:1.

Allahın xalqının həmişə bir adı olur. Efesdən Perqama qədər olan tarix dövründə bu ad Məsihi idi. Papalığın hakimiyyəti dövründə bu ad səhradakı kilsə idi. Səhər ulduzunun, yəni John Wycliffe-in təqdim olunmasından etibarən bu ad Protestant idi. Sonun vaxtında, 1798-ci ildə protestantlar artıq Roma birliyinə qayıdışlarına başlamışdılar. O zaman lazım olan yalnız elə bir sınaq idi ki, onların iddia etdikləri ada baxmayaraq, artıq seçilmiş kilsə olmadıqlarını aşkara çıxarsın. 1844-cü ilin yazında onlar elə bir sınağa gəlib çatdılar ki, bu, onların artıq Məsihin əhd adını daşıyan kilsə olmadıqlarını üzə çıxaracaqdı. İlyasın hekayəsi bu həqiqətin çox ətraflı ikinci şahidini təqdim edir. Onlar öz həqiqi xarakterlərini aşkar etdikdə, əvvəlcə Millerçilər üçün protestantların Babilin qızlarına çevrildiklərini nümayiş etdirdiklərini müəyyən etmək çətin idi. Lakin Millerçilər nəhayət məhz bunu etdilər və ikinci mələyin xəbəri yerinə yetirilərək canları o süqut etmiş kilsələrdən çıxarmağa başladılar. Sonra elə bir sınaq prosesi baş verdi ki, bu da Millerçilərin öz xarakterlərini

üzə çıxaracaqdı. Onlar Filadelfiyalı idilər, yoxsa Laodikiyalı?

Filadelfiyalılar Məsihə uyaraq Ən Müqəddəs Yerə daxil oldular və bunu etməkdən imtina edən həmin Millerçilər Laodikiyalıların xarakterini nümayiş etdirdilər. Beləliklə, biz Batesin həmin üç kilsəni eyni tarixin müasirləri kimi müəyyənləşdirməsinin məntiqini görürük. Həmin tarix on bakirə məsəlinin peyğəmbərlik quruluşu daxilində yerinə yetirildi; ilham bizə bildirir ki, bu məsəlin hərfi mənada yerinə yetirildiyi kimi, yenə də yerinə yetiriləcəkdir.

“Matta 25-dəki on bakirə qız məsəli də Advent xalqının təcrübəsini təsvir edir.” The Great Controversy, 393.

“Məni tez-tez on bakirə haqqında olan məsələ yönəldirlər; onlardan beşi müdrik, beşi isə ağılsız idi. Bu məsəl hərfi mənada yerinə yetirilmişdir və yerinə yetiriləcəkdir, çünki o, məhz bu zamana xüsusi tətbiqə malikdir və üçüncü mələyin xəbəri kimi, yerinə yetirilmişdir və zamanın sonunadək indiki həqiqət olaraq qalmaqda davam edəcəkdir.” Review and Herald, 19 avqust 1890.

Son üç kilsə Sardis kimi Millerçi hərəkətdən kənarda olanları təmsil edir, hərəkətin daxilində olanlar isə ya Filadelfiyanı, ya da Laodikeyanı təmsil edirlər. Bu üç kilsə Vəhy kitabının üçüncü fəslində müəyyən edilir, ilk dörd kilsə isə ikinci fəsildədir. Buna görə də, bacı Uayt Vəhy kitabının üçüncü fəslinin tarixinə istinad etdikdə, o, Cozef Beytsin indicə müəyyən etdiyi həmin kilsələrin elə özünü müəyyən edir.

“Ah, necə də bir təsvir! Bu dəhşətli vəziyyətdə nə qədər çox insan var. Mən hər bir xidmətçiye Vəhy kitabının üçüncü fəslini səylə öyrənməyi ciddi şəkildə rica edirəm, çünki onda son günlərdə mövcud olan vəziyyət təsvir edilmişdir. Bu fəsildəki hər ayəni diqqətlə araşdırın, çünki İsa bu sözlər vasitəsilə sizə danışır.” Manuscript Releases, cild 18, 193.

Millerit tarixinin üç müasir kilsəsi Adventizmin sonunda təkrarlanır. Joseph Bates Millerit dövrünün dinamikasını müəyyənləşdirirdi və Sardisi Babilin qızları kimi müəyyən etmişdi; bunlar ikinci mələyin xəbəri üçün hədəf auditoriya idi. O, 22 oktyabr 1844-cü ildə Məsihlə birlikdə Ən Müqəddəs Yerə daxil olan kiçik sürü ilə müqəddəs yerdən çıxmağı rədd edənlər arasındakı mübarizəyə müraciət edirdi. O, Laodikeyalıları qəbul etdikləri qaranlıqdan çıxmağa çağırmağa çalışırdı və onların Laodikeyalı korluğunun ən azı bir hissəsi William Millerin Laodikeyalı hərəkətdə rəhbər mövqe tutması ilə bağlı idi. Bu, Filadelfiyaya olan xəbərdə müəyyən edilmiş eyni mübarizədir.

Bax, Şeytanın sinaqoqundan olub özlərinin Yəhudi olduqlarını deyən, amma olmayan, əksinə yalan söyləyənlərdən olanları gətirəcəyəm; bax, onları sənin ayaqlarının önündə gəlib səcdə etməyə və səni sevdiyimi bilməyə məcbur edəcəyəm. Vəhy 3:9.

Böyük Məyusluqda olduğu kimi, dini böhran həmişə iki sinif ibadət edən meydana gətirir. Protestantizmin mantiyası yenidən Sardisdən alınmışdı; çünki onlar Romaya qayıdaraq rəsmi surətdə Romanın qızı olmuşdular. Sonra həmin mantiyanı Millerçi Adventizm daşıdı, lakin az sonra bir sınaq özlərini kiçik sürü adlandıran iki sinif meydana çıxaracaqdı. Həqiqi bir sürü və saxta bir sürü. Bates Məsihi Ən Müqəddəs Yerə qədər izləyən kiçik sürünü təmsil edirdi. Onun

mübarizəsi özlərini kiçik sürü adlandıran Laodikeyalılarla idi. Filadelfiyalı olaraq, Batesin mübarizəsi Şeytanın sinaqoqu ilə idi; bu, özünü Allahın xalqı adlandıran, lakin yalan danışan və Yəhudi olmayan bir qrup idi.

Məsəl üçün Adventizmin sonunda son dəfə yerinə yetdiyi zaman, 1989-cu ildə son zaman dövründə kənardan keçilmiş seçilmiş əhd xalqı olacaq; necə ki, Məsihin doğumu zamanı yəhudi rəhbərliyinin yanından keçilmişdi və bu da həmin peyğəmbərlik tarixində son zaman dövrünü təmsil edir. Məsihin tarixçəsi Yerusəlimə zəfərli giriş nöqtəsinə çatdıqda, Millerçi dövrün Gecəyarısı Fəryadı tarixi tipoloji surətdə təsvir olundu. İlham dəfələrlə çarmıxın yol nişanəsini 1844-cü ilin Böyük Məyusluğu ilə uyğunlaşdırır. Yəhuda Məsihin tarixindəki Laodikeyalıları təmsil edir, həvarilər isə Filadelfiyalıları idi. Çarmıxdan sonra üç il yarım ərzində, Bates ilə təmsil olunan Filadelfiyalıları, həvari Yəhuda İskariot ilə təmsil olunan süqut etmiş bir kilsədən Laodikeyalıları çağıraraq çıxarmağa cəhd etdilər.

1989-cu ildə əvvəllər seçilmiş əhd xalqı möhürü açılmış nuru rədd etdi və kənara qoyuldu. 18 iyul 2020-ci il tarixli ilk məyusluq gəldikdə, əvvəllər eyni hərəkata mənsub kimi görünmüş olanlar arasında sınaq prosesi başlandı. Lakin bir sinif Laodikeyaçıdır, digər sinif isə Filadelfiyaçıdır. Necə ki, Yəhuda çarmıxdan əvvəl Məsihi ələ vermək üçün Sinedrionla üç dəfə əhd bağladısı, eləcə də 11 sentyabr 2001-dən sonrakı tarixin Laodikeyaçıları tövbə etmək üçün verilmiş üç imkanı boşla çıxarmış olacaqlar. Tezliklə gələcək bazar günü qanununda, Laodikeyaçıların Filadelfiyaçılarından ayrı olduğu, Yəhudanın ağacdən asılması qədər qəti şəkildə zahir olacaq. Dələlərin buğdadən ayrıldığı vaxt biçin zamanıdır. Biz sürətlə həmin biçinə yaxınlaşırıq.

Bu həqiqətlər yalnız o zaman və o şərtlə dərk edilir ki, biz “həqiqəti” üzə çıxara və təsbit edə bilən yeganə bibliya metodologiyasının “tarixçilik” olduğunu anlamağa hazır olaq. Həqiqi metodologiya preterizm, futurizm, dispensasionalizm, wokizm, qrammatik və ya tarixi səriştə, yaxud şeytani saxtakarlıqların çoxsaylı növlərindən hər hansı biri deyildir. Jean-Jacques Rousseau adlı XVII əsr filosofuna aid edilən və müxtəlif formalarda yenidən ifadə olunmuş məşhur bir deyim vardır, lakin bu fikrin mahiyyəti belədir: “Yanlışlığın çoxlu kökü vardır, amma həqiqətin yalnız biri.” “Həqiqət” quru torpaqdan çıxan bir kök kimi olan Alfa və Omeqadır.

“Beləcə də Müqəddəs Kitab — Onun lütfünün zənginliklərinin xəzinə evidir. Göylər qədər uca olan və əbədiyyəti əhatə edən həqiqətlərinin izzəti dərk edilmir. Bəşəriyyətin böyük əksəriyyəti üçün Məsihin Özü də ‘quru torpaqdan çıxan kök kimi’dir və onlar Onda ‘elə bir gözəllik görməzlər ki,’ Onu ‘arzulayaq.’ Yeşaya 53:2. İsa insanlar arasında olarkən, Allahın bəşəriyyətdəki vəhyi olaraq, ilahiyyətçilər və fariseylər Ona dedilər: ‘Sən samariyalısan və cinlənmişən.’ Yəhya 8:48. Hətta Onun şagirdləri belə ürəklərinin xudbinliyi ilə o qədər kor olmuşdular ki, onlara Atanın məhəbbətini bəyan etmək üçün gəlmiş Olanı anlamaqda ləng idilər. Buna görə də İsa insanların arasında tənhalıq içində yeriyirdi. O, yalnız göydə tamamilə anlaşıldı.” Xeyir-dua Dağından Düşüncələr, 25.

Hazırda bölüşdüyümüz həqiqətlər tarixin gedişi boyunca həqiqətin inkişafının tədrici olduğu kontekstində dərk edilməlidir; və daha mühüm olanı, həqiqət barədə anlayışımız Alfa və Omeqa kontekstində, yəni İsanın bir şeyin sonunu onun başlanğıcı ilə eyniləşdirdiyi kontekstdə yerləşdirilməlidir.

Dördüncü kilsə Tiatiradır və o, Müqəddəs Kitab peyğəmbərliyinin beşinci padşahlığı kimi papalığın hökm sürdüyü dövrü təmsil edir; bu, səhradakı kilsənin əsarətdə olduğu dövrüdür. Ruhani İsrailin ruhani Babil tərəfindən min iki yüz altmış il ərzində əsarətdə saxlanması, həqiqi İsrailin həqiqi Babildə yetmiş il əsarətdə saxlanması ilə əvvəlcədən simvolizə olunmuşdur.

“Bu gün Allahın kilsəsi, həlak olmuş bir nəslin xilasını üçün ilahi planı sona çatdırmaq üzrə irəlilətməkdə azaddır. Uzun əsrlər boyu Allahın xalqı öz azadlıqlarının məhdudlaşdırılmasına məruz qaldı. Müjdənin öz paklığı içində təbliği qadağan edilmişdi və insanların buyruqlarına itaətsizlik etməyə cürət göstərənlərin üzərinə ən ağır cəzalar endirilirdi. Bunun nəticəsi olaraq, Rəbbin böyük əxlaqi üzüm bağı demək olar ki, tamamilə boş qalmışdı. Xalq Allahın kəlamının işığından məhrum edilmişdi. Yanlışlıq və xurafat zülməti həqiqi din biliyini silib yox etmək təhlükəsi yaradırdı. Yer üzündəki Allahın kilsəsi, bu amansız təqiblərin uzun dövrü ərzində, sürgün dövründə Babildə əsir saxlanılan İsrail övladları kimi, həqiqətən də əsarətdə idi.”
Prophets and Kings, 714.

Babildəki yetmiş illik əsirlik Tiyatira kilsəsi ilə təmsil olunur. Tiyatira kilsəsi, Perqamla təmsil olunan səbəbin doğurduğu nəticədir. Perqam, büt-pərəstliyi xristianlıqla birləşdirən imperator Konstantin ilə simvolizə olunur. Onun büt-pərəstliyinin simvolu günəşə ibadət idi. Qədim İsrailin Tiyatiranın yetmiş ili üçün əsirliyə aparılmasının Müqəddəs Kitaba əsaslanan səbəbi bu idi ki, onların padşahları Allahın Kəlamına açıq üsyan içində ətraflarındakı büt-pərəst xalqlarla münasibətlər və ittifaqlar qurmuşdular. Allah İsraili dönə-dönə xəbərdar etmişdi ki, ətraflarındakı büt-pərəst millətlərlə qarışmasınlar. On Əmr — qədim İsrailin etibar olunmuş qoruyucuları olmalı olduğu həmin şey — büt-lərə sitayiş qəti surətdə qadağan edir. Rəbb Horebdəki mağaranın yanında Musanın yanından keçib Öz xarakterini açıqlayanda, bizim istinad etdiyimiz həmin xəbərdarlığı iki dəfə daxil etmişdi.

Və O dedi: Bax, Mən əhd bağlayıram: bütün xalqının qarşısında elə möcüzələr göstərəcəyəm ki, nə bütün yer üzündə, nə də hər hansı bir millət arasında belə şeylər edilmişdir; və içində olduğu bütün xalq Rəbbin işini görəcək; çünki sənənlə edəcəyim şey qorxunc bir şeydir. Bu gün sənə əmr etdiyim şeyi yerinə yetir: bax, Mən sənə önündən Emorlunu, Kənanlı, Xetlini, Perizzlini, Xivlini və Yevuslunu qovuram. Özünü qoru ki, getdiyin ölkənin sakinləri ilə əhd bağlamayasan; yoxsa bu, aranızda bir tələ olar. Lakin siz onların qurbangahlarını dağıdın, büt-lərini sındırın və müqəddəs ağaclarını kəsib atın. Çünki sən başqa bir allaha səcdə etməyəcəksən; çünki adı Qısqanc olan Rəbb qısqanc Allahdır. Yoxsa ölkənin sakinləri ilə əhd bağlayarsan, onlar öz allahlarının ardınca pozğunluq edər, allahlarına qurban kəsər, kimsə sənə çağırar və sən də onun qurbanından yeyərsən; sonra onların qızlarından oğullarına alarsan, onların qızları öz allahlarının ardınca pozğunluq edər və oğullarını da öz allahlarının ardınca pozğunluq etməyə sövq edər. Çıxış 34:10–16.

Bu parçada belə təkcə iki dəfə Allah qədim İsraili xəbərdar etdi və bundan əlavə, Müqəddəs Kitabda qədim İsrailə ətraflarındakı büt-pərəst xalqlarla heç bir əhd bağlamamalı olduqları barədə verilmiş əmrin çoxlu başqa şahidlikləri vardır. Həmin güzəştlər qədim İsrailin Allahı və Onun teokratiyasını rədd etməsi ilə başladı. Onlar padşah istədikdə, Allah onlara padşah sahibi olmağa izin verdi və həmin andan etibarən padşahların əksəriyyəti, xüsusilə də şimaldakı on qəbilənin hər bir padşahı, məhz həmin əmrə nəzərə almadı. İsrailin ətrafındakı büt-pərəst xalqlardan ayrı və

seçilmiş olmasını tələb edən prinsip rədd edildi və sonradan Konstantinin rəmzinə çevriləcəyi güzəşt vasitəsilə nümayiş olundu. Perqamos və Konstantin Allahın kilsəsinə büt-pərəstliyi gətirən İsrail padşahlarının üsyanını təmsil edir. Padşah Şaulla başlayan dönüklük, ruhani Babil əsarətinə aparan xristian kilsəsinin dönüklüyünün tipi idi. Padşah Şaulla başlayıb Babil əsarətinə qədər davam edən müqəddəs tarix Perqamos kilsəsi ilə simvollaşdırılır. Bundan sonra gələn yetmiş illik əsarət Tiatira kilsəsi idi.

Efes, Vəd edilmiş Torpağı fəth etməyə irəli çıxan kilsəni təmsil edir. Efes, Musanın dövrünü və İsrailin Misirin köləliyindən qurtarılmasını təmsil edir.

“Müqəddəs Kitab öz xəzinələrini bu son nəsil üçün toplayıb bir yerə bağlamışdır. Əhdi-Ətiq tarixinin bütün böyük hadisələri və təntənəli gedişatları bu son günlərdə kilsədə təkrarlanmışdır və təkrarlanmaqdadır.” Selected Messages, kitab 3, 338, 339.

Misirdən qurtuluşla təmsil olunan tarix axır günlərdə təkrarlanır. Buna görə də o, Millerçi tarixində də təkrarlandı. Məhz buna görə Bacı Uayt Millerçi tarixini təsvir etmək üçün həmin tarixə dəfələrlə istinad edir. O, 1844-cü ilin Böyük Məyusluğunu ibraniyənin Qırmızı dənizin qarşısında dayanıb, fironun ordusunun isə arxadan onlara yaxınlaşdığı zaman yaşadıkları məyusluqla eyniləşdirir. O, həmçinin Misirdən qurtuluş tarixini Məsihin dövrü ilə də eyniləşdirir; beləliklə, şagirdlərin çarmıxdakı yaşadıkları məyusluq Qırmızı dənizdəki məyusluqla tipoloji olaraq göstərilmişdi, bu isə öz növbəsində 1844-cü ilin Böyük Məyusluğunu da tipoloji olaraq göstərirdi. Çarmıxdakı məyusluq Efes kilsəsinin başlanğıcını təmsil edirdi. Musa dövrü, qədim İsrailin başlanğıcında, Efes kilsəsi ilə təmsil olunur; bu da öz növbəsində Məsihin zamanında müasir İsrailin başlanğıcını tipoloji olaraq göstərirdi. Hər iki tarix Efes kilsəsi ilə təmsil olunur. Burada müəyyənləşdirdiyimiz həqiqətlər uzun illər ərzində Future for America tərəfindən dəfələrlə ictimai şəkildə təqdim edilmişdir; buna görə də mən sadəcə ümumi bir icmal təqdim edirəm.

Məsihin tarixində biz, əvvəlki əhd üzrə seçilmiş xalq kənara qoyularkən yetişdirilməkdə olan yeni əhd xalqının başlanğıcını görürük. Məsihin tarixi qədim İsrailin sonudur, və qədim İsrailin başlanğıcında Misirdən qurtuluş tarixində daha əvvəl seçilmiş, əhdə mənsub bir xalq var idi ki, yeni əhd xalqı naminə kənara qoyuldu.

Məsihin tarixində əvvəlki seçilmiş xalq, Yerusəlimin dağıdılması ilə b.e. 70-ci ildə öz son nəticəsinə çatdı. Başlanğıcda, Musanın dövründə əvvəlki seçilmiş xalq qırx illik bir müddət ərzində səhrada məhv oldu və Yəşua ilə Kaley, vəd olunmuş diyara xəbəri daşımağa təyin edilmiş yeni seçilmiş xalqın nümayəndələri oldular; necə ki, Efes kilsəsi dövrünün həvariləri də Müjdəni dünyaya daşdılar.

Qədim İsrailin sonu və eyni zamanda müasir İsrailin başlanğıcı da əvvəlki seçilmiş xalqdan yeni seçilmiş xalqa keçidi göstərir. İki və ya üç şahidin şahadəti ilə bir məsələ təsdiq olunur; və bu üç şahid xəttinin hər biri əvvəlki seçilmiş xalqın boşanmasını göstərir və bu şahidlər başlanğıcdan sonu bildirən Olanın — Alfa və Omeqanın — imzasını daşıyır. Allah yüz qırx dörd minlə əhdə daxil olduqda, kənardan keçilən əvvəlki seçilmiş bir xalq olacaq. Allah qarışıqlığın müəllifi deyildir; O, heç vaxt dəyişmir və Onun sözü əsla boşa çıxmır.

Misirdən qurtuluş və Allahın Yeşua vasitəsilə həyata keçirdiyi zəfərlər Efes kilsəsi ilə təmsil olunur, lakin Efes öz ilk məhəbbətini itirməyə məhkum idi. Yeşua torpağa tapşırıldıqda, Smirna ilə təmsil olunan dövrü səciyyələndirən başqa bir nəsil meydana çıxdı. Yeşuanın Vəd olunmuş Torpağı təmizləmək üzrə möhtəşəm işi heç vaxt tam şəkildə başa çatdırılmadı, çünki xalq özündən razı qaldı və Yeşuaya verilmiş işi tərk etdi. Onlar öz ilk məhəbbətlərini itirdilər. O dövr İsrail Allahı rədd edənə və Şamuel Şaul padşahı məsh edənə qədər davam etdi; bununla da Perqam kilsəsi dövrü başladı.

“Bu xəbər Kiçik Asiyadakı Smirna kilsəsinə, eləcə də ümumən xristian kilsəsinə, ikinci və üçüncü əsrlər ərzində gəldi. Bu, bütperəstliyin dünyada üstünlük uğrunda son müqavimətini göstərdiyi bir dövr idi. Xristianlıq heyrətamiz sürətlə yayılmış, ta ki bütün dünyada tanınanadək. Bəziləri Məsihin imanını ürəkdən dönüş nəticəsində qəbul etdilər, başqaları isə irəli sürülən dəlillərin qüvvəsi səbəbindən, digərləri isə bütperəstliyin işinin zəiflədiyini görə bildikləri və siyasətin onları qalib gələcəyi vəd edilən tərəfə yönəltdiyi üçün. Bu şərait kilsənin mənəviyyatını zəiflətdi. Həvari kilsəsinə səciyyələndirən Peyğəmbərlik Ruhu tədricən itirildi. Bu, etibar olunduğu kilsəni imanın birliyinə gətirən bir ənamdır. Həqiqi peyğəmbərlər artıq qalmadıqda, yalan təlimlər sürətlə yayıldı; yunanların fəlsəfəsi Müqəddəs Yazıların yanlış təfsirinə gətirib çıxardı, və Məsih tərəfindən dəfələrlə məhkum edilmiş qədim fərisəylərin özünüsələhliyi yenidən kilsənin ortasında göründü. Konstantinin hakimiyyətindən əvvəlki iki əsr ərzində sonrakı iki əsrdə tam inkişaf edən həmin şərlərin təməli qoyuldu. Bu dövr ərzində Roma imperiyasının bir çox yerlərində şəhidlik populyar oldu. Bu nə qədər qərribə görünsə də, yenə də həqiqətdir. Bu, xristianlarla bütperəstlər arasında mövcud olan münasibətin nəticəsi idi.”

Roma dünyasında bütün xalqların dini hörmətlə qarşılanırdı, lakin məsihçilər bir millət deyildilər; onlar yalnız nifrət edilən bir irqin məzhəbi idilər. Buna görə də onlar bütün insan təbəqələrinin dinini qınamaqda israr etdikdə, gizli toplantılar keçirdikdə və özlərini ən yaxın qohumlarının və ən səmimi dostlarının adət və ənənələrindən tamamilə ayırdıqda, bütperəst hakimiyyət orqanlarının nəzərində şübhə doğuran, çox vaxt isə təqib edilən kəslərə çevrilirdilər. Hökmdarların zehində müxalifət ruhu olmadığı hallarda belə, çox vaxt təqibi öz başlarına gətirirdilər. Bu ruhun nümunəsi olaraq, tarix Karfagen yepiskopu Kiprianın edamının təfərrüatını verir. Onun hökmü oxunduqda, qulaq asan məsihçilərdən ibarət izdihamdan ümumi bir fəryad yüksəldi; onlar dedilər: “Biz onunla birlikdə öləcəyik.”

Bir çox etiqadlı xristianın ölümü hansı ruhla qəbul etməsi, hətta hökumətin düşmənciliyini lüzumsuz yerə təhrik etməsi, yəqin ki, imperator Diokletianın və onun köməkçisi Qaleriusun miladdan sonra 303-cü ildə təqib fərmanını verməsi ilə çox əlaqədar idi. Fərman öz mahiyyətinə görə ümumi idi və on il ərzində az və ya çox sərtliklə icra olundu.” Steven Haskell, *The Story of the Seer of Patmos*, 50, 51.

Smirna Rəbbdən heç bir məzəmmət almayan iki cəmiyyətdən biri olsa da, tarix şəhadət edir ki, həmin dövr ərzində şəhid edilənlərdən bəziləri ilahi deyil, bəşəri təkanlara əsaslanan niyyətlərlə hərəkət etmişdilər. Hakimlər kitabı Yeşuanın ölümünü qeyd etməklə başlayır və bu kitabda hakimlərin tarixini müəyyən edən bir ayə iki dəfə təkrarlanır. Həmin ayənin ikinci dəfə xatırlanması kitabın son ayəsidir. Kitabın ilk ayəsi Yeşuanın sonunu bildirir, son ayə isə tarixi

yekunlaşdırır.

Yeşuanın ölümündən sonra belə oldu ki, İsrail övladları Rəbdən soruşub dedilər: Kənanlılara qarşı döyüşmək üçün bizim əvəzimizə birinci kim çıxacaq?... O günlərdə İsraildə padşah yox idi, hər kəs öz gözündə doğru olanı edirdi... O günlərdə İsraildə padşah yox idi; hər kəs öz gözündə doğru olanı edirdi. Hakimlər 1:1; 17:16; 21:25.

Smyrnanın tarixində olduğu kimi, “öz” başdan sona qədər əsas mövzu idi. Onların padşahı olmadığına görə, etmək istədikləri hər şeyi etməyə qərar verdilər. Rəhbərliyin yoxluğu, Haskelin Smyrnanın tarixində fəal Peyğəmbərlik Ruhunun olmaması ilə təmsil olunduğunu müəyyən etdiyi cəhət idi. Hər iki tarixdə də rəhbərliyin olmaması qərarların insanın öz motivasiyalarına əsasən verilməsi üçün qapı açdı. Efes Misirdən qurtuluşu təmsil edir. Hakimlər kitabında qeydə alınmış tarix Smyrna kilsəsi ilə təmsil olunur. Padşah Şauldan Babil əsarətinə qədər olan dövr Perqam kilsəsi ilə, Babil əsarəti isə Tiyatira kilsəsi ilə təmsil olunur.

Pionerlərin müəyyən etdiyi hadisə ilə uyğun olaraq, kilsələrdə, möhürlərdə və şeypurlarda dörd və üç bölgüsü vardır və qədim İsrailin tarixindəki ilk dörd kilsə Misir əsarəti ilə başlayıb Babil əsarəti ilə başa çatır, çünki Alfa və Omeqa həmişə sonu başlanğıcla eyniləşdirir. Müasir İsrailin tarixindəki ilk dörd kilsə yəhudilərin Roma hakimiyyətinə tabe edilməsi ilə başlayır və bu dörd kilsə ruhani yəhudilərin min iki yüz altmış il müddətində ruhani Romaya tabe edilməsi ilə başa çatır.

Tiyatiradan sonra gələn Sardiya idi; o, Tiyatiranın təmsil etdiyi Babil əsarətindən çıxanda başladı. Sardiya yaşayan adı olan, lakin yaşamayan kilsədir. Onların həyata dair etirafı yalan idi. Maraqlıdır ki, yeddi kilsənin hamısı içində tərfi olmayan söz məhz Sardiya sözüdür. Tarixin və ayələrin kontekstinə əsasən Sardiya müəyyən təriflər verilmişdir, lakin bu adın etimoloji tərfi yoxdur. Onun bir adı var, amma yoxdur.

“Lakin ikinci məbəd əzəmət baxımından birincisinə bərabər deyildi; nə də birinci məbədə məxsus olan ilahi hüsurun o görünən nişanələri ilə təqdis olunmuşdu. Onun həsr edilməsini qeyd edən fəvqəltəbii qüdrətin heç bir təzahürü yox idi. Yenidən ucaldılmış müqəddəs məkanı dolduran izzət buludu görünmədi. Onun qurbangahı üzərindəki qurbanı yandırır-yaxmaq üçün göydən od enmədi. Şəkina artıq ən müqəddəs yerdə keruflar arasında məskən salmırdı; əhd sandığı, kəffarə qapağı və şəhadət lövhələri orada tapılmırdı. Yehova iradəsini soruşan kahinə bildirmək üçün göydən heç bir səs eşidilmirdi.” Böyük Mübarizə, 24.

Babil sürgünündən sonra onlar Yerusəlimi və məbədi yenidən tikdilər. Bundan sonra yenidən bir ada sahib oldular, çünki Allah Öz adını Yerusəlimdə qoyacağını vəd etmişdi. Lakin Onun adı Onun xasiyyətini təmsil edir və Onun şəxsi hüsurunun yoxluğu göstərirdi ki, onlar həyatı təmsil edən ada malik idilər, amma əslində artıq həyatı hasil edən hüsurə malik deyildilər. Əslində onların sahib olduqları yalnız etiraf və zahiri görüntü idi.

Sardəsdəki son səs, Rəbbin böyük və dəhşətli günündən əvvəl gələcək bir İlyasa dair vəd verirdi. Qədim İsrail üçün Yerusəlimin məhvi Rəbbin böyük və dəhşətli günü idi. Bu səbəbdən Bacı Uayt eramızın 70-ci ilində Yerusəlimin məhvinə, son yeddi bəla kimi təsvir olunan Rəbbin böyük və dəhşətli gününün bir nümunəsi kimi göstərir. Filadelfiya kilsəsi səhrada fəryad edən Vəftizçi

Yəhyanın səsi ilə başladı və bununla da Uilyam Millerin səsini timsal edirdi. Vəftizçi Yəhyanın və Uilyam Millerin səsləri, hər şey tamamilə yanlış olduğu halda hər şeyin qaydasında olduğuna inanan bir xalqa Laodikiya xəbərini təqdim edirdi. Həm Vəftizçi Yəhya, həm də Uilyam Miller baltanı ağacın kökünə qoydular. Sardesə olan xəbər bu idi ki, “hətta Sardesdə belə öz paltarlarını murdarlamamış bir neçə ad var; onlar ağ geyimdə Mənimlə birlikdə yeriyəcəklər, çünki onlar buna layiqdirlər.” Vəftizçi Yəhya və Uilyam Miller Sardeslə təmsil olunan zaman dövründən çıxan və Məsihlə yeriməyə layiq olanları təmsil edirlər.

“Minlərlə insan William Millerin təbliğ etdiyi həqiqəti qəbul etməyə yönəldildi və Allahın qulları İlyasın ruhu və qüdrəti ilə bu xəbəri bəyan etmək üçün qaldırıldılar. İsanın öncüsü olan Yəhya kimi, bu ciddi xəbəri təbliğ edənlər də baltanı ağacın kökünə qoymağa və insanları tövbəyə layiq bəhrələr gətirməyə çağırmağa məcbur olduqlarını hiss edirdilər. Onların şəhadəti kilsələri oyatmağa, onlara güclü təsir göstərməyə və onların həqiqi xarakterini aşkara çıxarmağa yönəlmişdi. Gələcək qəzəbdən qaçmaq barədə ciddi xəbərdarlıq səsləndirildikcə, kilsələrlə birləşmiş olanların çoxu şafa verən xəbəri qəbul etdi; onlar öz dönüklüklərini gördülər və acı tövbə göz yaşları, canın dərin izzirabı ilə Allahın önündə təvazökar oldular. Allahın Ruhu onların üzərinə endikcə, onlar da bu fəryadı ucaltmağa kömək etdilər: “Allahdan qorxun və Ona izzət verin; çünki Onun hökm saatı gəlib çatmışdır.” Early Writings, 233.

Vəhy kitabındakı yeddi kilsə Məsihin İkinci gəlişinədək həvarilərin tarixini təmsil edir; həmin yeddi kilsə eyni zamanda qədim İsrailin tarixini də, peyğəmbər Musadan Məsihin birinci gəlişinədək, təmsil edir.

İsrail övladlarının sınaqları və Məsihin birinci gəlişindən dərhal əvvəl onların tutumu, Allah xalqının Məsihin ikinci gəlişindən əvvəlki təcrübəsində tutduğu mövqeyi əks etdirir.

“Şeytanın tələləri bizim üçün də, Kənan torpağına daxil olmalarından az əvvəl İsrail övladları üçün qurulduğu qədər həqiqi olaraq qurulmuşdur. Biz o xalqın tarixini təkrarlayırıq.

Onların tarixi bizim üçün ciddi bir xəbərdarlıq olmalıdır. Heç vaxt gözləməməliyik ki, Rəbbin Öz xalqı üçün işığı olduğu zaman, Şeytan sakitcə kənarda dayanacaq və onların onu qəbul etməsinə mane olmaq üçün heç bir cəhd göstərməyəcək. Ehtiyatlı olaq ki, Allahın göndərdiyi işığı, o, bizim xoşumuza gələn bir tərzdə gəlmir deyər, rədd etməyək.... Əgər işığı özləri görməyən və qəbul etməyən kəslər varsa, qoy başqalarının yolunda dayanmasınlar.

“Bu gün göyü və yeri sizə qarşı şahid çağırıram ki, qarşınıza həyatı və ölümü, xeyir-duanı və lənəti qoymuşam; buna görə həyatı seçin ki, həm sən, həm də nəslin yaşayasınız; Rəbbin Allahını sevsən, Onun səsinə itaət edəsən və Ona bağlanasan; çünki O, sənə həyatın və günlərinin uzunluğudur; ta ki, Rəbbin atalarına — İbrahimə, İshaqa və Yaquba — onlara vermək üçün and içdiyi ölkədə məskən salasınız.”

“Bu nəğmə tarixi deyil, peyğəmbərlik xarakterli idi. O, keçmişdə Allahın Öz xalqı ilə olan ecazkar rəftarlarını nəql etməklə yanaşı, gələcəyin böyük hadisələrini də qabaqcadan göstərirdi: Məsih qüdrət və izzət içində ikinci dəfə gəldiyi zaman sadıqların son qələbəsini.”

“Həvari Paul açıq şəkildə bildirir ki, israillilərin səyahətləri zamanı keçirdikləri təcrübə dünyanın bu çağında yaşayanların, dünyanın sonlarının üzərinə gəldiyi kəslərin faydası üçün

qeydə alınmışdır. Biz təhlükələrimizin ibranilərin təhlükələrindən heç də az olduğunu deyil, əksinə, daha böyük olduğunu hesab edirik.” Healthful Living, 280, 281.

Misirdən qurtuluş Efes kilsəsi ilə təmsil olunur və həmin tarixdə Efes kilsəsinin simvolu Yeşua idi. Allahın Misirdən çıxardığı şəxslər ardıcıl on sınaqdan keçə bilmədikdən sonra, Rəbb əhdi üsyancılarıdan aldı və onu Yeşua ilə Kalevə verdi.

Onlara de: “Varlığımıza and olsun ki, Rəbb buyurur, qulaqlarıma necə söyləmişinizsə, sizə eləcə də edəcəyəm: cəsədləriniz bu çöldə yerə səriləcək; aranızdan sayıya alınmış olanların hamısı, tam sayınıza görə, iyirmi yaşdan yuxarı olub Mənə qarşı gileylənənlərin hamısı, şübhəsiz, sizi orada məskunlaşdırmaq üçün and içdiyim o torpağa girməyəcəksiniz; yalnız Yefunnenin oğlu Kalev və Nunun oğlu Yeşua istisnadır.” Saylar 14:28–30.

Uayt bacı göstərir ki, Yeşua və Kaleb “dünyanın axırlarının gəlib çatdığı” və “qurban vasitəsilə Allahla əhd bağlayan” kəsləri təmsil edirlər.

“Dünyanın sonları öz üzərinə gəlmiş olan bizə nəsihət olsun deyə bu tarix yazıya alınmışdır. Bu gün Allahın xalqı nə qədər tez-tez İsrail övladlarının təcrübəsini yenidən yaşayır! Nə qədər tez-tez onlar gileylənir və şikayət edirlər! Rəbb onlara irəli getməyi buyurduqda nə qədər tez-tez geri çəkirlər! Allahın işi Kalev və Yeşua kimi adamların — sədaqətli və sarsılmaz etimad sahibi olan adamların yoxluğu ucbatından əzab çəkir. Allah Öz Ruhuna qərq olmaq üçün özlərini Ona verəcək adamlar çağırır. Məsihin və bəşəriyyətin işi təqdis olunmuş, özünü fəda edən adamlar, düşərgədən kənara çıxaraq rüsvayçılığı daşıyacaq adamlar tələb edir. Qoy onlar güclü, igid, ləyaqətli təşəbbüslərə yararlı adamlar olsunlar və qurban vasitəsilə Allahla əhd bağlasınlar.” Review and Herald, 20 may 1902.

Yenilənən əhd, Yuşə və Kaleblə yenilənən əhdin təmsil etdiyi kimi, yüz qırx dörd minlə və böyük izdihamla olan əhddir. Bu əhd, ilkin əhd üzrə seçilmiş xalq Allahdan boşandıqdan və səhrada ölməyə məhkum edildikdən sonra yenilənir. Yüz qırx dörd minlə olan əhd, əvvəlki seçilmiş xalqın rədd edildiyi elə həmin tarixin daxilində tamamlanır.

Efes arzuolunan deməkdir və həm Yeşuanın, həm də ilk kilsənin həyata keçirdiyi iş “arzuolunan” idi. Yeşua Allahın xalqını Vəd olunmuş Diyara apardıqda, qalib gələrək irəlilədi. Birinci möhür Efes kilsəsi ilə paralel gedir və qalib gələrək irəliləyən ağ atla təmsil olunur. Bu, həm Yeşua, həm də həvari kilsəsi üçün doğru idi. Birinci möhür həm qədim, həm də müasir İsraildə Efes kilsəsi ilə paralel gedir.

Smirna “mür” sözündən törəmişdir; bu, ölülərin cəsədini balzamlamaq üçün istifadə olunan bir yağ idi. İkinci möhür “böyük qılınc” və yerdən “sülhü götürmək” üçün “hakimiyyət” verilmiş qırmızı atla təmsil olunur; bu isə həmin tarixdə insanların “bir-birini öldürəcəyi” mənasını daşıyırdı. İkinci möhür Smirna kilsəsi ilə paralel gedir və Allahın düşmənlərinə verilən, onlara Allahın xalqına qalib gəlməyə və onları öldürməyə imkan verən hakimiyyəti təmsil edir. Bu, həvarilər dövrü kilsəsindən sonrakı mərhələdə, habelə Hakimlər dövrünün tarixində yerinə yeti. Hər iki tarixdə Allah Öz xalqından kənarda olan qüvvələrə Öz xalqının üzərinə müharibə və ölüm gətirməyə izin verdi. Həvarilər dövrü kilsəsində bu müharibə Məsihin dininin rədd edilməsi ilə hərəkətə gətirilmişdi; həmin din əvvəlki Efes dövründə dünyaya müjdəni apardığı zaman məğlubedilməz

olmuşdu. Hakimlər dövründə Allahın xalqının düşmənlərinin motivasiyası əvvəlki Efes dövrünə əsaslanırdı; o dövrdə Allah Misir üzərində və ardınca Yeşuanın fəth etmək üçün istifadə olunduğu xalqlar üzərində Öz qüdrətini nümayiş etdirmişdi. İkinci möhür həm qədim, həm də müasir İsraildə Smirna kilsəsi ilə paralel gedir.

Perqamos “möhkəmləndirilmiş qala” deməkdir; beləliklə, bu, bir padşahın qalasını təmsil edir. Üçüncü möhür Perqamosla paralel gedir və Allahın hökmünə qarşı olaraq insan hökmünün yer üzünün padşahları tərəfindən icra edildiyi tarixi təmsil edir. Beləliklə, “buğda,” “arpa,” “zeytun yağı” və “şərab”ı çəkən “iki” tərəzi ilə təmsil olunan ölçü, yaxud hökm, padşahlara məxsus insani hakimiyyəti müəyyən edir; bu hakimiyyət isə Allahın hökmü ilə müqayisədə həmişə qüsurludur. Unutmayın ki, dürüst ölçü və ya dürüst çəki iki tərəzi tələb etmir. İki tərəzi qeyri-bərabər hökmü təmsil edir.

“Arpa” Pasxa bayramının “ilk məhsul” təqdimatının rəmzidir, “buğda” isə Pentikost bayramındakı “iki yellədilən çörək” təqdimatının rəmzidir. “Yağ” Müqəddəs Ruhun rəmzidir və “şərab” təlimin rəmzidir. Qədim İsrail dövründə Perqam, Pasxadan Pentikost mövsümünədək olan dövrlə təmsil edilən Allahın ibadət sistemi üzərinə hökm gətirən, güzəştə gedən İsrail padşahlarının dövrüdür. Allah kəlamının həqiqətləri “şərab” və “yağ” ilə təmsil olunur. Həm qədim, həm də müasir İsraildə, Perqam kilsəsi Şeytanın Smirna ilə təmsil edilən tarixdə qan tökülməsi vasitəsilə edə bilmədiyini həyata keçirməyə çalışdığı dövrdür. Perqamda Şeytan Allahın xalqını və Allahın həqiqətini Smirnada təmsil olunduğu kimi qan tökülməsi ilə deyil, güzəşt vasitəsilə məhv etməyə cəhd etdi. Qədim İsrail padşahlarının güzəşti müasir İsraildə Konstantinin güzəştini təmsil edir.

Tiyatira “peşmanlıq qurbanı” deməkdir və Öz adı naminə öldürülən xalqına Allahın verdiyi şəhidlik ruhundan bəhs edir. Peşmanlıq qurbanı, yetmiş illik əsarət dövründə Daniyel, Şadrak, Meşak və Abedneqonun timsalında göstərildiyi kimi, ən ağır şəraitdə Məsihə xidmət etməyə hazır olmağı ifadə edir; həmçinin on iki yüz altmış il ərzində papalıq hakimiyyəti tərəfindən işgəncəyə məruz qalan, həbs edilən, böhtanlanan və qətlə yetirilən valdensilər, hugenotlar və başqalarının qurbanını da təmsil edir. Dördüncü möhür Tiyatira kilsəsi ilə paralel gedir və qədim Babilin qədim İsrailə qarşı təqibini, eləcə də müasir Babilin müasir İsrailə qarşı təqibini təmsil edir. Hər iki əsarətin tarixi, əvvəlcə, İsrail padşahlarının və imperator Konstantinin həyata keçirdiyi həqiqətdən dönməyi tələb etmişdir. Hər ikisi Tiyatira ilə təmsil olunan bir dövrə yol hazırlamışdır.

Sardisin bir ad daşdığına iddia etməsi ilə uyğun gələn heç bir mənası yoxdur, lakin həmin etiraf yalandır. Şəkinanın hüzu heç vaxt ikinci məbəddə təzahür etmədi. Məsihin hüzu heç vaxt Sardisin tarixində təzahür etmədi. Qaranlıq Əsrlərin islahatı mahiyyət etibarilə bir addım irəli və iki addım geri silsiləsindən ibarət idi. Sardisin tarixinin Protestan Reformasiyasında yerinə yetirməli olduğu iş heç vaxt tamamlanmadı.

Filadelfiya qardaş məhəbbəti deməkdir və əgər əvvəlcə Allahı sevmirsinizsə, qardaşınızı sevməyiniz qeyri-mümkündür.

Əgər bir adam desə: «Mən Allahı sevirəm», amma öz qardaşına nifrət edərsə, o, yalançıdır; çünki gördüyü qardaşını sevməyən, görmədiyi Allahı necə sevə bilər? Və Ondən bizdə olan bu əmr budur ki, Allahı sevən öz qardaşını da sevsin. 1 Yəhya 4:20, 21.

Filadelfiya Allahı sevən kilsəni təmsil edir və bu səbəbdən Filadelfiyaya qarşı heç bir məhkumətnə və ya məzəmmət yönəldilmir.

Filadelfiyadakı kilsənin mələyinə yaz: Müqəddəs Olan, Həqiqi Olan, Davudun açarına malik olan, açanda heç kəsə bağlaya bilmədiyi, bağlayanda isə heç kəsə aç bilmədiyi belə deyir: Mən sənəin əməllərini bilirəm; budur, qarşında açıq bir qapı qoydum və heç kəs onu bağlaya bilməz; çünki sənəin azacıq qüvvən var idi, Mənim sözümlü saxladın və Mənim adımlı inkar etmədin. Budur, Şeytanın sinaqoqundan olanları, yəhudi olduqlarını deyən, amma olmayan, əksinə yalan danışanları gətirib ayaqlarının önündə səcdə etdirməyə və sənəi sevdidiyimi onlara bildirməyə məcbur edəcəyəm. Səbir barədə olan sözümlü saxladığın üçün Mən də sənəi bütün dünya üzərinə gələcək sınaq saatından, yer üzündə yaşayanları sınamaq üçün gələcək o saatdan qoruyacağam. Budur, tezliklə gəlirəm; əlində olanı möhkəm tut ki, heç kəs sənəin tacını almasın. Qalib gələni Mən Öz Allahımın məbəbində bir sütun edəcəyəm və o, bir daha oradan çıxmıyacaq; onun üzərinə Mənim Allahımın adını, Mənim Allahımdan göydən enən Mənim Allahımın şəhərinin, yəni yeni Yerusəlimin adını və Öz yeni adımlı yazacağam. Vəhy 3:7–12.

Filadelfiyaya “Davudun açarı” verilir və qədim İsrailin Filadelfiya tarixində onlara Davud Oğlu verilmişdi; bu da, digər şeylərlə yanaşı, Alfa və Omega, birinci və sonuncu olan peyğəmbərlik prinsipini təmsil edir. Həmin açar “historizm” metodologiyasını təmsil edir. Qədim İsrailin sonunda Filadelfiya kilsəsinin təmsil etdiyi dövrdə bibliya peyğəmbərliyinin bizzat Müəllifi açar idi. Millerçi tarixdə Filadelfiya kilsəsinin təmsil etdiyi dövrdə isə açar William Millərə verildi. Bu iki tarixdə Məsihi özlərini İbrahimin övladları hesab edən, lakin əslində belə olmayan yəhudilərlə məşğul oldu. Miller isə özlərini ruhani yəhudilər hesab edən, lakin əslində belə olmayan protestantlarla məşğul oldu.

Qulağı olan, Ruhun cəmiyyətlərə nə dediyini eşitsin. Vəhy 3:13.

Laodikeya “məhkəmə olunan bir xalq” deməkdir və Laodikeyalılar, Məsihin dövrünün Yəhudiləri, nəhayət, miladdan sonra 70-ci ildə Yerusəlimin dağıdılması zamanı mühakimə olundular. Mürtəd protestantizmin son hökmü bazar günü qanunu böhranında icra olunur, lakin onlar 1844-cü ilin yazında birinci mələyin xəbərini rədd etdikdə öz hökmləri ilə qarşılaşdılar və bundan sonra ilahi şəkildə Babilin qızları elan olundular. Həmin süqut etmiş protestantlar təhqiqat mühakiməsinin son günlərindəki Laodikeyalı Adventizmi təmsil edirlər.

İndi biz, mahiyyət etibarilə, Vəhy kitabındakı yeddi kilsənin peyğəmbərlik rəmzləri kimi necə düzgün başa düşülə və bundan sonra peyğəmbərlik baxımından necə tətbiq oluna biləcəyinin bir neçə müxtəlif yolunu nəzərdən keçirmişik. Lakin onlar “bizə ən yüksək hakimiyyət tərəfindən verilmiş” peyğəmbərlik qaydaları çərçivəsində başa düşülməli və tətbiq olunmalıdır.

Yeddi kilsəyə ünvanlanan xəbərlər, Yəhyanın bu xəbərləri qələmə aldığı vaxt mövcud olan yeddi kilsəyə verilmiş xəbərlər idi. Yeddi kilsəyə ünvanlanan xəbərlər tarix boyu bütün kilsələr üçün təlimat və xəbərdarlıq təqdim edir. Yeddi kilsəyə ünvanlanan xəbərlər tarix boyu ayrı-ayrı məsihilər üçün təlimat və xəbərdarlıq təqdim edir. Yeddi kilsə həvarilərin dövründən dünyanın sonuna qədər xristianlığın tarixini təmsil edir. Yeddi kilsə Musanın dövründən eramızın 70-ci ilində Yerusəlimin dağıdılmasına qədər qədim İsrailin tarixini təmsil edir. Yeddi kilsə ilk dörd

kilsə ilə son üç kilsə arasındakı fərqi müəyyən etməklə tanına və tətbiq oluna bilər.

Müəyyən etdiyimiz altı müxtəlif peyğəmbərlik tətbiqindən eyni tətbiqlər yeddi möhürdə də təmsil olunur.

Bu həqiqətlərə növbəti məqalədə toxunacağıq.